

(*Boletus edulis*) gehaald had voor zijn twaalfuurtje. Wel kan men hier prachtige wandelingen doen, door bosch, hei, korenvelden enz., maar de weg is soms niet gemakkelijk te vinden. Zoo lijken de watermolen van Oelen en de School van Azelo wel verstopt te zijn, maar we hebben ze toch kunnen vinden.

Mijn *Drosera*'s maken het best. Ik heb ze meegenomen tusschen vochtig mos in mijn botaniseertrommel en na mijn thuiskomst goed afgespoeld, zoodat er geen kluitjes aarde meer aan de haartjes kleefden. Ik had ze met een stuk veenmos (*Sphagnum*) uitgestoken en in mijn goot in een teil gezet, dit alles goed natgehouden en met een glas afgesloten, zoo, dat er goed lucht bij kan komen, maar dat het water toch, als de zon er op schijnt, met straaltjes langs het glas loopt. Ze parelden dan ook alweer na een paar dagen, en leven nu al ruim een maand, van een vlieg, spinnetje en ander klein grut. In Delden heb ik *Drosera* gevonden met groote sprinkhanen, libellen, verscheidene met witjes, blauwtjes e.a. De ongelukkige stumperts dachten zeker dat het echte dauw was. De planten staan mooi en er komen zelfs op het Veenmos ernaast kleine Zonnedauwplantjes te voorschijn, die ik er nog niet eerder zag. Verder heb ik eenige pluimen van het wollegras gezaaid op zeer natte *Sphagnum*, en nu, na een week of drie, zijn er al sprietjes opgekomen van ± 5 c.M. lengte. Voor den Geoloog zijn interessante keien en allerlei steenen op de hei te vinden en voor den Mycoloog en Mycophaga zijn in het bosch zeer vele mooie en lekkere paddenstoelen te vinden. Jammer dat ik toen het „Paddenstoelenboekje” nog niet had, want er zijn zeer veel dennen-, beuken- eiken- en gemengde bosschen in de omstreken. Voor hen die deze streek ook eens willen bezoeken, zij dit gezegd, dat er 2 groote hôtels zijn n.l. „de Zwaan”, eigenaar A. F. Hemmelder, en Carlshaven, eigenaar Kluvers, die beide moeten heel goed zijn; wel verdient het aanbeveling er wat vroeg bij te zijn met kamers te bespreken, daar het er in de groote vakantie altijd geheel vol is. Dit deel van Twente, is, zooals ik reeds eerder zei, werkelijk heel mooi, ik kan een ieder aanraden hier eens heen te gaan.

Haarlem, 1914.

C. VISSER JR.

MOESTHIKA'S EN PLANTENPARELEN.

E folklorist bemoeit zich te recht met de amuletten der primitieve volken, of hij een voorstander en beoefenaar der occulte wetenschappen is, of dat hij slechts zijn verstand raadpleegt bij de beoordeeling der verschijnselen van het leven der verschillende volken. De amuletten danken immers hun recht van bestaan aan het groote rijk van het bijgeloof, dat de geheele wereld beheerscht, hetzij arm of rijk, ontwikkeld of bekrompen, jong of oud, Europeaan of Neger; zelfs geen der groote mannen der wetenschap kan zich beroemen, van bijgeloof geheel en al vrij te zijn.

Er bestaan ook in Ned. Indië talrijke soorten van amuletten, ik wil mij heden echter beperken tot de Moesthika's of Mestika's of batoe goeliga, welke in menig opzicht belangstelling verdienen.

Terwijl de Bezoarsteenen, welke vroeger in niet minder hoog aanzien stonden, concrementen zijn die in darm of maag van dieren gevonden worden, komen de Moesthika's, al is het zeer zelden, in planten voor. Evenwel maakt het Koloniaal Museum te Haarlem geen scherp onderscheid tusschen dierlijke en plantaardige Moestika's; want in zijn Mededeelingen No. 28 van het jaar 1903 maakt het gewag van:

»een kleine collectie Moesthika's uit N. Indië welke bestaat uit: één uit een granaat-

»appel, een uit een melattie, een uit bamboe, twee uit een klappernoot, een uit een schelp
»genaamd Metisaka, een uit een visch, genaamd Tangerie, een Bezoaar uit een Antilope.

»Als beroemd inlandsch middel tegen slangenbeet, waarop ook vele Indo-Europeanen
»durven zweren, noemen wij nog de Moesthika Tjoela warak uit het binnenste gedeelte
»van een Rhinoceroshoorn, dat al het gift uitzuigt en dan verschillende kleuren moet
»vertoonen (?) Ze zijn zoo veel waard als een verzamelaar er voor geven wil.«

Mij zijn niet de oorzaken bekend, welke aanleiding geven tot het ontbreken van het
woord »Moesthika» in de Encyclopaedie van Winkler Prins en in de Encyclopaedie van
Nederlandsch Indië. Beiden spreken alleen van Bezoarsteen. De eerste deelt het volgende mee:

»De Bezoarsteen is een galsteen, gedeeltelijk een overblijfsel van looistofhoudende
»voedingsmiddelen. Soms bestaat hij ook uit onoplosbare calcium en magnesia-zouten.
»Vroeger stond de Bezoarsteen in hoog aanzien als een onfeibaar tegengif en een middel
»tegen een aantal kwalen en in 't Oosten schrijft men eerstgenoemde eigenschap er nog
»aan toe. Om die reden worden ze door de pasja's en aga's duur betaald. In N. O. I.
»dienen ze als amuletten«.

De Encyclopaedie van N. Indië schrijft alleen onder »amuletten«:

»Nog willen wij wijzen op de vereering der Bezoarsteen die bij alle volken van de
»Indischen Archipel zulk eene belangrijke rol spelen en bijna goddelijke eere genieten
»Men brengt hen offers, om het goedgunstig te stemmen»¹⁾

Rumphius echter bespreekt niet alleen in 't algemeen alle in N. I. in zijn tijd bekende
amuletten breedvoerig, maar ook de Moesthika's en beschrijft ze, zooals wij dadelijk zullen
zien, zeer goed; hij deelt mede dat
deze amulet is:

»een steen, glad, zelden of niet
»doorschijnende, voortgebracht in plaat-
»zen, daar ze de natuur zelf niet
»maakt, als in 't vleesch, herzenen,
»vet en aan de beenderen der dieren,
»in 't zuivere hout en in de vruchten
»van sommige planten. Deze steentjes
»worden bij alle de Indianen in vrij
»groter waarde gehouden dan bij
»onze natie, hoewel ze van geen

»bijzondere mooigheit zijn, omdat ze dezelve toeschrijven vele verborgene krachten, die
»meest in een waangeloof en inbeelding bestaan. In 't gemeen worden hun de kracht
»toegeschreven van den dragenden gelukkig te maken of in den oorlog of in eenig andere
»hanteering, na dat het dier of plant is, daar ze van genomen zijn, hiervan plegen
»ze dezelve zooveel bij malkander te zoeken, als ze krijgen kunnen en in een gordel om
»'t lijf te dragen dat de steene zoo dicht op 't bloote vleesch liggen, dat ze zomtijds met
»het vel overtrokken en daar in geregen worden; dit doen inzonderheid dezulke hun in
»den oorlog vast en onquetsbaar willen maken».

Kort geleden las ik in 't Duitsche weekblad »Zur guten Stunde» een opstel over de Mes-
tika's, welke door den schrijver plantenparelen genoemd worden. Uit het bovenstaande blijkt
voldoende, dat dit ten onrechte gegeneraliseerd is. Niet alle Moesthika's bestaan uit parel-
stof. Met volle zekerheid kan dit alleen gezegd worden van steentjes, gevonden in de Cocosnoot
en in schelpen.

Op bovenstaande afbeelding zien wij elf steentjes sedert 19 jaren in mijn bezit. Toen

¹⁾ Dit citaat is overgenomen uit »De verspreide Geschriften» van Prof. Dr. G. A. Wilken; verzameld door Mr
F. D. E. van Ossenbruggen III deel blz. 151.

ik in 't jaar 1897 naar Europa kwam, liet ik ze door den Mineraloog Prof. Pelikan te Praag onderzoeken en ik ontving de mededeeling dat ze uit parelstof bestaan. Prof. van der Veen in Delft bevestigde kort geleden deze diagnose door het microscopisch onderzoek van een dun geslepen stukje van een dezer steentjes, fig. 2, indirect met de volgende woorden:

»Voor zoover ik kon nagaan bestaat ze uit koolzure kalk. Onder 't microscoop vertoont »het dunne geslepen plaatje een agregaat van onregelmatige kristalindividuën, zeer kleine »en zonder kristalvorm. 't Plaatje ziet onder het microscoop ongeveer uit als bijgaande »teekening, terwijl de kristalletjes zwak pleochroïtisch (rood tot groen) »lijken. Het is dus een »kristallijne massa van kalkspaat. Er loopen eenige »strepen door, die breukvlakken voorstellen».

Dit komt overeen met hetgeen Dr. F. W. Hunger in zijn boek »Cocos Nucifera» over de Moesthika's schrijft welke in de cocosnoot gevonden worden:

»In hoogst zeldzame gevallen heeft er binnen de cocosvrucht een »zekere steenvorming plaats, die zich afzet aan den binnenkant van de »kiemwitlaag of daarvan is losgemaakt en dan vrij in 't cocoswater »drijvend wordt aangetroffen.

»Deze cocosparelen, zooals ze worden genoemd komen zoowel in uiterlijk »als in samenstelling met die uit de oesters eenigszins overeen. Ze zijn »peer- of eivormig, ook wel rond en hebben een gladde oppervlakte en een zuiver »witte of blaauw-witte kleur. Bij de inlanders zijn deze Mestika Kalapa in hoog aanzien »en worden door hen als edelgesteenten gedragen.

»De steenharde zelfstandigheid van deze concrementen bestaat hoofdzakelijk uit calcium »carbonaat hetgeen des te merkwaardiger is, omdat het cocosvleesch evenmin als het »cocoswater kalk bevat».

Den Haag.

Dr. H. BREITENSTEIN.

Microscopisch
beeld van een
doorsnede.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

TER AANKONDIGING.

Mededeeling No. 4 van de »Vereeniging tot Bevordering van Wetenschappelijke Teelt«, bevattende:

Het optreden van afwijkende vormen bij tuinbouwgewassen door Dr. M. J. Sirks, leider van den proeftuin voor wetenschappelijke zaadveredeling te Bunnik, met 14 fig.

Een lezing behandelende de erfelijkheid van eigenschappen van planten en de verandering die de uitwendige eigenschappen ondergaan door invloeden van voeding, door galprikkels, door kruising, enz.

J. Hs.

Bijdrage tot de kennis van de Phylogenie der vleugelteekening bij de Lepidoptera door J. Botke, te Groningen. Kon. Akad. v. Wetensch. te Amsterdam, 1916.

Dit onderzoek van Botke sluit aan bij onderzoekingen over dit onderwerp van Prof. v. Bemmelen. De slotconclusie van den heer Botke luidt:

»Summa summarum, moeten we in het oorspronkelijk kleurenpatroon der vlinders een herinnering zien aan het rijke aderstelsel hunner voorouders, een herinnering aan de talrijke later verloren gegane, omzoomde dwarsaders; en al is dit erstuk bij latere vormen soms geheel verdwenen, als 't ware uitgewischt van de vleugels, bij andere trad het sterker dan ooit op den voorgrond, omdat het dienstbaar gemaakt kon worden aan allerlei aanpassingen niet altijd in de oorspronkelijke eenvoudige gedaante maar dikwijls op allerlei wijze vervormd.»

J. Hs.

Over het Setale Patroon der Rupsen door A. Schierbeek te Groningen. Kon. Akad. v. Wetensch. te Amsterdam, 1916.

Een onderzoek over de kleurteekening van rupsen, welke gevormd wordt door de groepeerings van gekleurde haren.

J. Hs.